

Register

om Aningar, varsel	180 - 181
om Baran	33
om Bengula, sy ihop	254 - 257
om Drakeldar	147
om Drömpankaka, D. strömming	194 - 195
om Fiskelycka	202
om Flyttning	197
om Fålkminnen	159
om Hamnbjörn -varg, Baran	267 - 271
om Julmessa, de dödas	208
Janne Skogsbergs piga	20
om Jättekast	174
om Lapp, sjul	236
om Lapp Jöns i Bergs sn	216
Lapp Saras syner m.m.	65
Lithander, Eskil i Leth	1
Loppor, att tillvärka	200
om Lystbacken	154
Lyten, att stryka bort	179

Dubblett

ACC. N.R. M. 2036

om Långfredagskrycka	253
om Magiska täcken	173
om Maran, bortbytningar	242, 245
Mellantillstånd	187
om Menniskoanden	203
om Mumier	169
om Nattvardsvin, obladen	176 - 177
om Offring, Stalo	119
om Ohyran - vårens ankomst	249 - 254
om Ovanligt starka karlar	281
Pettersson, Abr. Löfsjöbacken	19
om Prestens 10. de	239
Sanndrömmaren Erik Jacobsson	51
om Sjörå, tomtar	137
om Skyddsamulätt	178
om Skyddsandar	190
om Starka karlar, ovanligt	281
Sockenlappar eller rackarn	227
om Spökerier	75
om Stjärnskått	175
om Stalo	119
om Sy ihop - Bengula	254 - 257

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—

ACC. N.R. M. 2036

om Sägerhufvan	161
om Sägner m.m.	259
om Tillkommande, se sin	212
om Tjuvnadsbrått	167
om Tomtar	137
om Trålltrumma, lappska	128
om Vittror ó trålldomar	39
om Vårens ankomst	249 - 254
om Älg ó vildrenar	275

Dubbblett

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Dubblett

ACC. N.R. M. 2036

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Om Skrock och vidskepelse
Sägner om vittroro m.m.
Trålldom besvärjelse
om Sjörå Tomtar ó dyl.
Från Norrland från Medeltiden ó nuvarande tidsskede
Samlade ó upptecknad
af
Lappmannen Jon Johansson

Eskil Lithander död 1810

Vem har ej snart sagt hört över hela Sverige sägen
om den vidt beryktade Eskil Lithander i Lith sn i Jämtland Det
är mycket i svang om denne person som lefde snart sagt ett dagligt
bovlif ända till sin död omkring 1810

jag skall förtälja något om denne person som jag
hört af förfäderna ó even af andra älldre personer som nu lefva
ó af en trovärdig 80 årig fru som varit i tjänst hos Lithander i
Lit skall jag berätta ty hon tjenade då när hon var 18 år gammal
men nu i Svedje kälarna gift med en snickare vid namn Johannes
Frank Fru Karin Frank ó Johannes de äro nu i 80 års åldern med
många barn ó barnbarn

När min' hustru ó jag färdades förbi på våren 1920
ó reste efter Lits elfven förbi Lithanders vill liknande palats

1

Meddelare

2

ACC. N.R. M. 2036.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hade jag många underliga tankar ó jag sade till min gumma mån-
tro hur många vestgötar ó knallar ó handlares blodspengar som
vidläter detta slått Ty sanningen att säga så liknade den mera
Uppsala domkyrka med sina spiror ó utsirade skärningar än den
finaste palats som kan uppbringas

2

3

Numera är Erik Lithander som regerande i Lith en Trevarupatron
ó Grosshandlare med Skogar för millioner

När Karin Frank var piga, var hon en liflig flicka, spöke
som var med öfverallt bland ungdomen ó hon hörde ó såg mycket
underligt, ty det var aldrig fredligt någonsinn om nättarna,
så vaknade hon ibland att det kom körande med stort buller
ó dörrar kunde slåss upp af sig sjelf, tunga steg gick genom
rummen ó det var ett leverne som var otreflig. vi voro 2 pigor
som lågo ilag ó vi blefvo slutligen vana vid spökeriet beroen-
de vid att vi voro närvstarka ó kraftiga flickor

ej tyst

4

En afton det var i Okt. månad ó kallt. det var
vid 10 tiden ó vi höll på att gå till kojs. så hörde vi att
det kom en körande ó vi undrade vem det var som var ute så
sent då sprang Gertrud Persson ó jag ut för att se vem den an-
kommande var så sent ute ó underligt var det nästan för en bra
jämnan ó många gånger så kommo hästarna lösa hur stalldrängen
tjudrade dem vid spilltan men så svor han ve ó förbannelse att
hästarna ej skulle få vara ifred, ty hur han än stängde stall-

Åkande

spöke

5

ACC. N.R. M. 2036

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

dörren, så blefvo hästarna lösa kommo ut i det fria

en morgen, när hon såg genom köksfönstret, så såg hon stalldrängen hade ett styft göra att infånga alla hästarna, men därst att infånga föltämningen, som kommit lös från sin inhängnad ó hur föltämningen kunnat slita sig lös ó komma ut i natt ur sin spillta ó jag som gjort en sådan bastant kitte med väldiga bommar ó dörrar det kan jag omöjligen förstå. Detta hände många gånger under dessa 2 åren jag var der

Men, sade Karin Frank till mig, det var därst för dottern i huset hon var därst utkommen för eländet ty hon fick nog besök både af Farfar ó alla de andra som blifvit mördade, det fick hon even vetskap, men dottern i huset fick ej mycken glädje af deras besök, ty hon blef grubblande ó såg lidande ut. En afton sade hon att hon mötte en åkande ute på gårdsplanen, som då hon såg på honom så satt han på handelslasset med afskuren strupe ó blod försade ur såret i detsamma så försvann synen.

Detta ó mycket mera fick hon vetskaps under sin tjenstetid

Det brukade lysa i ett rum i ena gaveln i den gamla byggningen, som nu är bortriven, ty första året som hon var der såg hon att om nättarna så lyste det i övre våningen fast det ej bodde någon i den byggningen ó even Gertrud såg det men ingen af dem kom sig för att omtala detta för någon ej minst för värden eller värdsfolket men en helgdagsnatt så var dom ute

5

6

Spökeri

7

Lyse

7 ARKIV

8

9

Syn

ö gick en hel mängd gossar ó flickor, då omtalade Karin ó Gertrud om lyset i fönstret för de andra då gingo de dit ó skulle se om dom dåg att det lyste ó när dom undersökte förhållande då sågo alla att det lyste i öfre våningen i fönstret i det öde huset Då var det en af pojkarna, som var en djerf ó oförvägen sälle som sade, att nog skulle han se efter bättre ó undersöka hvad som var för hämlighet i görningen bakom fönstret Förden skull så togo de en stege som räckte nästan upp till fönstret när som detta var färdig så klef han ända upp ó skulle titta in genom fönstret men i ó med detsamma han såg in så störtade han ned ó blef liggandes i snön till utseende liflös men om en stund, så repa han sig så pass mycket, att han kunde gå derifrån ó gick direkt hem ó lade sig utan att yttra hvad han såg ó hade det ej varit så mycken snö nedanför, ty det var vinter ó kallt, då hade han sannerligen slagit ihjäl sig ty det var högt från öfre våning ó ned i backen Sednare fick hon lösning på hvad pojken såg, ty när jag såg in genom fönstret då såg jag att det var en hel hop med personer, som såto omkring ett bord somliga utan huvud ó sämliga med afskuren strupe ó flöt blod ur dem ó somliga hade inslagen halfva hufvudet ó andra med eller mindre illa tilltygat ó i mitten på bordet så var sädelpockor ó silfvermynt uppstaplade i stora högar

ACC. N.R. M. 2036

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10

ó ibland alla dessa personer så var en som var i färd med att utdela eller utlikvitera från sig kosan till dem, som såto omkring bordet.

Karin Frank trodde det var alla dem som Eskil

Lithander mördat som såto omkring bordet, som han Eskil måste förr eller sednare återlämna det han med orätta bekommit ty Bibeln hänsyftar på detta, att all orätt går tillbaka innom 3 högst i 4 de led. synen som pojken såg i fönstret bebådar nog framtiden att millionhuset Lithander skall engång mista sina rikedomar som klibbar fast med de mördades blod.

I denna skildrings början så bodde å var uppväxt i Böle i Lüths sn Eskil Lithander. han hade många bröder, som var lika mordiskö förfslagen, som han sjelf, ó när någon större kupp skulle gå af stepeln, så hade han bröderna till reseriftrupper, om det skulle påfordras.

Nu var det engång en Vestgöte handlare, som en gång hade den olyckan att ligga der en vinternatt ó följdten blef den, att han aldrig kom att se dagens sol mera. Ty när om natten en torpare gick förbi huset, så såg han att det lyste från ett rum. nyfiken, som han var, gick han närmare ó tittade in genom fönstret, ó då såg han en syn, som kom hans blod att isas ó var nära att han tappat både förstånd m.m. hvad han såg så berättar han: Eskil hade skurit af strupen på handlaren ó hans hustru

11

Mord

12

ACC. N.R. M. 2036

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

höll en puts framför honom dit blodet sprutade. sedan så togo de hans döda kropp ó lade i hans egen åkdon ó spände för hans ägen häst ó körde liket ned till Lithselfven ó sänkte denne i elven jämte åkdonen, ó hästen slog dom i huvudet med en yxa ó skickade efter i samma väg som liket ó åkdonen.

Men torparen hade nog vid anblicken af slagtingen röjd sig, ty efteråt, så fick han den domen af Eskil ó hans slgtar-hejdukar, att om han på något sätt det vara må yppade, det han ^{a/} sätt, så hade han ej mycket förbarmande att vänta af dem, ó som torparen kände dessa durkdrefna sällar, så vågade han intet utan gick ó grubblade öfver detta tills han blef närvsvag ó gick ó hängde sig.

Vid den förutnämda resan förbi Lith våren 1920 när vi var på resan genom Lith till Hotagen det var i April så tog vi in i ett litet torp cirka 500 alnar söder om Liths bro ó fick kaffe med middag, så berättade värdinnan på tal om Eskil ó hans bragder, att hon tjänste hos en son eller dotterdotter till Eskil Lithander i sina unga dagar. hon var mellan 70 - 77 år (mins ej så noga åldern) i Frösön. Då var fru Forssén mycket gammal fru ó bodde i en villapalats någonstädes innom Frösöns område. Det fans mycket silversaker som var ovanligt gammal, det knepte till i silfverskedarna skarpt såsom, när någon slår på dem med en bord-

12

13

14

Orätt
fånget

ACC. NR M. 2036

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

knif o.s.v., så hon trodde att silfver ó dyrgräpparna var efter den omtalade vestgötahandlaren. hon berättade också ungefär samma historia om spökerierna som florerade i Lith ó even mycket mera.

Lagarna på dess tider varo slappa ó ej i så hög kultur ó ståndpunkt som nu, så att bovar ó skälmar i sådana af-krokar kunde florera, som de ville, då det var dåligt ställt med Polismyndigheterna i landet. Till slut så kom till allmänhetens kännedom om Eskils bedrifter, så att det var någon som diktade en visa om Eskils meriter ó den visan blef sjungen öfver alt ó blef populär.

Vid en danstillsättning i Laxsjön så var Eskil också der ó ingen kände honom. vid en frist emellan polskorna så var det en Lappgosse der, som sjöng visan på de andras uppmaning. när han slutat visan, så ville Eskil att han skulle sjunga visan ännu en gång till så få pengar för sitt besvär såsom också lappgossen gjorde.

Andra morgonen så hittades lappgossen inunder en kornlada död.

När Eskil kände sitt slut nalkas, så kallade han på presten i Lith ó för honom yppade han sina alla brått deribland, att han slagit ihjäl en tiggargubbe, som ej kom nog fort ur vägen för honom ó do en granngårdspoja, som han rövet ó hängt upp i ett vedlider när de varo i sällskap ó besökte Hernö-

14 ARKIV

15

Visa om
E.I.

Mord

16

Mord

Dubbblett

ACC. N.R. M. 2036

sands stad på en handelsresa ö vidare att han våldtagit ö mördat en hop med unge flickor mest 13 - 15 åringar genom lystmord ö sedan sänkt i Lithselfven ö mycket mera ö mina föräldrar hafva också berättadt ungefär i samma stil, min pappa har hört omtalas af sina förfäder.

Lithanderska huset är känd snart sagt öfver hela verlden, ty jag mins, att när jag var i timmerflåtning i Västra Jämtlands fjällforsar så såg jag E.L. märket krönt i nästan alla stockar så det var ett talande bevis på hans enorma rikedomar när han hade sina skogar både i norra ö södra Jämtland. Detta är nu 35 - 40 år sen.

Abraham Pettersson

19

Löfsjöbäcken Hellgum

Ofvannämnda person i 60 års åldern har ett litet torp, som han arrenderar af Forssa Bolag. han är för det mästa i timmer ö kålskogen. om vintrarna har han också prövat ett ö hvarje. det var ej värst många år sedan, som han vann några 10 tusentals kr på lotteri, men som sådana fattiga ej kunde sköta kassan, så blef snart barnak med honom.

. Meddelare

Abr. Pettersson eller "Dung-Abbe" (Dung-Gabbe) som han i dagligt tal heter. Detta namn fick han i timmerskogen,

"Dyng- Abbe"
Öknamn

när han i vredesmod målade en stock med sin afförning, när han
viste att skogvaktare Forberg från Forssa skulle komma dit ö
stämpla timmer dagen derefter.

20

Abr. Pettersson var en vinter ö kålade i skogen
i Ternsjökkullen eller Terrsjöberget i Wisterade Fors sn Jämt-
land. (I södra Jämtland) Ternsjökkullen är i närheten af linom
som är mellan Jämtland ö Ångermanland ö är cirka 2 mil åt alla
håll derifrån både till Fors ö Hellgum ö Graninge. Det har varit
ö är ännu ett skröttigt ställe beroende på dess ödslighet, ö
derför att det är så aflägset från bebodda trakter.

(Hellgum ö Graninge äro i Ångermanland)

Sagnen förtäljer att under ofredstider så skulle 21
en mycket rik fru hafva flydt från Ragunda till Ternsjöberget Skatt
medtagande alla sina rikedomar ö nedgrävd på platsen, ö der
skall det vara än i dag. Brodern till D.Gabbe Pettersson
här i Norrledinge berättade, att han varit der ö kålat en höst
ö det synes platsen der skatten skall vara nedgrävd ö det är
nog någon skattsökare, som försökt att taga upp det men miss-
lyckats.

När Abr. Pettersson var der ö kålade för 8 - 10 år
sedan en vinter så bodde han i en timmerkoja der å platsen.
En afton låg han på brittsen ö vilade sig, sedan han gjort
kväll ö brasan sprakade myntet i spisen. Han hade troligen
somnat, ty när han vaknade, så satt 2 underbara sköna damer

"Damer"

Syn

Dubblett

ACC. N.R. M. 2036

bredvid honom på brittsen ó som var klädda i de finaste silke
ó glittret af silfver öfver hela deras kropp. han låg ó såg på
dem en stund, ó slutligen hörde han dem tala men kunde ej ur-
skilja vad dom sade, ty de satt ó tissla ó tassla med hvarandra .
Sedan omtalade han att när jag såg på dem närmare, så såg jag,
att dom var öfverjordisk vackra, ty så sköna damer får jag nog
aldrig se mera trodde han. Slutligen var det en af damerna, som
sade till den andre: Skall du eller jag stanna här. Men då repa-
de han så pass mod, att han kunde säga:"ni får gå bågge två,"
men då försvunno de i ett ögonblick ó såg dem ej vidare den
kvällen. men efter detta så blef han så sjuk, så att han måste
sluta ó fara till Finnkäringen i Rämslemon Sollefteå (en Dock-
torinna) ó söka bot för trålltyget.

Men det är ej allom gifvet att se ó upplefva så-
dana efventyr, ty fast Pelle Pettersson var i Ternsjöberget en
hel lång tid så varken såg eller hörde han något öfvernaturligt
väsende. Men brodern Abr. Pettersson är nog född under en annan
Planet, ty han är af ödet utsätt att vara med i det ena som i
det andra, ty jag hörde af P.Pettersson, att han, brodern, var
med ungefär i samma efventyr i Löfsjön för länge sedan.

Saken var den, att när Abr. Pettersson var en
ung pojke, så var det en sommarkväll han gick bredvid bäcken
ó mätte metade fisk. rätt som det var fick han se 2 unga flickor

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

22 ARKIV

"Damer"

Syn

23

24

"Flickor"
Syn

Dubblett

ACC. N.R. M. 2036

stā på den andra sidan om bäcken ó vända ryggen mot honom. Då trodde han det var några unga flickor från Graninge Bruk, som var ute ó gick, ty han brydde sig ej mycket om dem, eftersom dom var okänd, men han tyckte det var underligt att de ej talade eller helsade på honom. slutligen ropade han: "hej flickor, god dag på er" men erhöll intet svar. då ropade han ännu engång men med samma resultat. Då gick han efter ån ó skulle gå öfver till dem, ty det var djupt till båtten, ó ån var bred med dya, när han äntligen kom öfver ó skulle springa fatt dem, så snavade han ó störtade öfver ända, när han äntligen kom sig för ó skulle söka rätt på dem, så såg han dem ej mera, och det är ej allenast en utan flera st. som både sett ó hört mycket underligt der omkring Löfsjöns strand.

Det var ej så många år sedan som en Norrleding jätare var med på ett efventyr i Löfsjön med en vätterjänta en sommarkväll. Jätarn, en liten pojke som nu är död gick under namnet Lilla Kalle ó even Janne Skobergs piga emedan han var (kostjäpp) springpojke till en skräddare i Vik, som hette Janne Skogberg.

Då Lill Kalle eller Janne Skobergs piga var kovaktare (jetare) här i Norrledinge, så hade han uppsyn öfver hela byns getter för sommaren ó föra dem till skogs om morgnarna ó om aftonen frakta dem hem. Sent en kväll, så berättar

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

24 ARKIV

"Flickor"
Syn

25

26

Rå

Rå

27

Lill Kalle, satt jag ö åt aftonvard på en gammal öfvervuxen kålbottentomt kl. kunde vara så der 5 på em. ö kor ö getter lågo eller stod omkring mig öfverallt kring kålbåtten, som jag satt ö åt, fick jag höra. att det var en flicka, som sjöng på ett godt stycke från mig. då tänkte jag vem är det, som är ute vid den här tiden på eftermiddagen.

Flötsligen kom en okänd ung flicka till mig genom småskogen trippande småleende till mig. jag blef så frapperat af henne, så att jag ej kom mig för att hvarken helsa eller tilltala henne, men slutligen så börjede vi att språka med hvarandra efter en lång stund men hvad hon var vacker tyckte Lill Kalle å jag ser henne än, nu när jag vill med sina natt Svarta ögon ö korpsvarta hår ö med sitt bedårande leende, ty jag viste ej hur, men det var som vi varit gamla bekanta sedan för länge sedan, ty jag upptäckte att vi såto bredvid hvarandra ö ömsom språkandes ö ömsom glamourande som gamla vänner, fast jag alldrig tordes se på en ung flicka långt mindre skämta med henne.

Jag blef alldeles hypnotiserat ö viste ej hvad jag tog mig till, ty mitt huvud var som ett töcken, men det var som en röst skulle ha varnat för någon fara, ty jag vaknade med till medvetande, att jag såg hennes blygd, men då var det som jag åter fått mitt sinne, ö min blyghet kom över mig med åtföl-

28

29

jande räddsla för någon fara, ty jag skrek till ö nämnde nå- 29
got antagligen någon gudoms namn, ty hon blef som förvandladt, Rå
ty hon krymte ihop ö slutligen såg ut som en häxa eller nå-
got afskreckande skepnad, som rullade ifrån mig in i skogen
ö försvann. när jag återkom till byn på natten viste jag ej
om det var någon af boskapen hemma eller ej, men jag fick den
upplysningen alla kommit för många timmar sedan.

jag måtte ha sett spöklig ut, ty det blef en stor uppståndel- 30
se i hela stugan genom mitt virrige tal ö sätt, ty frågor
haglade öfver mig, men jag ville ej eller kunde ej omtala nå-
got, ty mitt förstånd var som ett kaos, ö det dröjde länge
länge, innan jag återfick mitt ägentliga jaget åter.

Skulle detta vara sant, som jag också tror att
det verkligi är, så var detta ett enastående fall sådant har
ju hänt mycket i äldre tider, fast ej på nyare tider. jag
vet många sådana skildringar ö berättelser ur livet på många
ställen t ex i Stugsjön Resete der en kålare var i skogen ö
fick hjelp af en skogsfru hela vintern ö till slut så blef
hon i gråsess. om våren när han skulle fara hem till Resele,
så följde hon till hans hem, fast han var gift ö hade hustru
ö barn. ödet gick den vägen att han måste anlita presten in-
nan han blef kvitt vätterkvinnan. Detta är ett axplockning
ur högen.

Rå
Skogsfru

31

ACC. N.R. M. 2036

Jag skulle kunna omtala dussintals sådana händel-
ser ur det fördolda bara från Grаниinge, som nu lefvande både hört
ö sett m.m., men det omnämnda efventyret i Löfsjön så tror många
att han plötsligen blivit rubbat i jernkontoret ö sjelf så svor
på att det hvarken var hallusasjon eller annatt fel med honom
utan han var lika vaken då som annars.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

32

33

34

Bjäran

August Molin i Mo i Hellgum var ute för ett efven-
tyr med Bjäran för många år sedan. det var förrästen när han var
pojke ö bodde hemma. Detta berättade han flerfaldiga gånger för
 mig ö even för många, när det var folksamling.

När en tidig morgonstund jag kom gående ned öfver
mot landsvägen, så får jag plötsligen se ett runt klot så stort
som ett trådnyste komma nedifrån ån rullandes mot landsvägen. ni
ska tro, jag blef ej litet förvånat, då jag aldrig sett sånt
förut.

först trodde jag att det var en Igelkott, ty jag hade läst om den
i skolan ö även sett den utmålat.

men jag beslöt att undersöka förhållande ö började springa efter,
allt hvad jag kunde. slutligen kom jag den så nära, att jag såg,
att det var ingen vanlig Igelkott utan en rund båll som snarare

ACC. N.R. M. 2036

LUNDS UNIV.

FOLKMINNES-

34 ARKIV

35

36

flög än rullade då förstod jag att det måtte vara den s.k. bjäran jag hade framför mig. fast jag alldrig sett en sådan för ut, ö fast jag haft ord om mig mer än vanlig springare, så stod jag mig slätt att att uppnå den, ty den tog vägen nedöfver till Mosjön ö efter sjöstranden vest öfver ö så upp mot Vestrelunds kornlada förföljd af mig, ö så försvann vidundret under ladan. Förut så hade jag sett något besynnerligt i vedlidret. när jag kom dit en morgen, så får jag se en stor gul degkluns i veddungen på gållvet ö jag har hört af de ällsta att sådant är Bjäralort, ty degklunsen var mörkgul till färgen, ty hur hade detta kommit in i vedlidret, då dörren var stängd ö haken på dörren. ö inte hade en tjäder eller annan fågel besökt vedboden ö lämnat efter sig sin afförning vi sade pappa ö mamma på morgonen ö de sade genast att det var lämningar efter Bjärabesöket.

Grans Kaije en därtida häxa svart som den lede var hon afskydd af alla hade ord i hemlighet att hon var i besittning af onda makter hjälpa ö do Bjäran fast ingen kunde med bestämdhet säga. men hon var i alla fall misstänkt att hafva henne till sitt förfogande, ett arf efter förfäderna.

Efven jag har sett Bjärans efterlämningar på flera ställen. när jag var ute en gång för många år sedan. det var vid Stormyrbodarna i Österhanninge jag kom ifrån skogen ö in i febodarna. der var en hel hop med flickor, ö der blef jag

ACC. N.R. M. 2036LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

37 _____

mycket välkommen ó blef trakterat med tjärnfil ó flöte ó ost m.m. då sade en af flickorna: han du säga mig hvad det är, som varit i vår ladugård i natt ó omtalade degfyndet på gållvet. jag följde genast dit ó hvad fick jag se om ej en stor mörkgul degkluns var mitt på gållvet jo sade jag: Ni ha haft besök af Bjäran i natt. men då blef ett lefverne med flickorna, ó så omtalade de att det var ej första gången sådana visiter varit i ladugården.

men innan vi gingo in Febodsstallen, så sade jag att om dom ville, så nog kunde jag hjälpa dem ó detta ville dom taga emot hjelpen med stor tacksamhet.

Då tog jag salt ó (såar) afskrede af korn i en pappersspåse ó gick ut ó läste: Du lede Bjära jag stämmer dig ända nederst till helvete 1 namn 2 namn 3 namn G.F.

ó gaf dem tillsägelse att ge alla korna 3 kvällar i nedan, så tror jag, att Bjäran ej hade någon makt öfver mjölkorna att taga mjölken ifrån dem efter den dagen. Sedan fick jag spörja att medlett gjort effektiva värkan.

-38

Vittrar

39

Angående efventyret i Löfsjön då Janne Skogbergs piga hade möte med vättarflickan så vill jag berätta 2 do historier af personer som lever ännu den ena Brita Grelsson 54 år ö den andra Grels Grelsson 72 år båda här i Norrledinge. Dom har sjelf berättat för mig söna efventyr.

När jag var i storkålningen ö kålade ena hösten till Graninge värvet, så var det tal om, att det var ö i alla tider varit Skrötigt ställe ö tillhåll för skrömt ö otyg började Grels Grelsson. Jag hade milan halffärdig, men jag vet ej hur det var, ty det var flera gånger som det höll på att fatta eld, vardan jag måste vara på min vakt så att ej milan skulle brinna. en natt så var jag inne ö höll på att koka kaffe då jag fick höra att det var folk som var ute ö resonerade. då gick jag ut för att se vem der var men såg ingenting. då gick jag omkring milan för att se efter bättre, då jag kände, att någon fattade mig under armarna ö lyftade mig i vädret, såsom jag hade varit lätt som ett barn, ö blef jag kastat 4 - 4 allnar därifrån ö hamnade in i småskogen. Det var en stark bjässe tyckte G.Grelsson när han kunde lyfta mig som ett barn ö i betraktande till min kroppshydda när jag då vägde 120 kg eller så der 12 - 13 pund så kan du tänka, att det är

40

41

ACC. N.R. M. 2036

inga vanliga menniskokrafter sådant. jag hade väl kommit i onåd hos herrarna af det osynliga Companiet, ty en tid derefter, när jag var uppe en natt ó ordna med milan så fick jag ett slag öfver bröstet såsom af en flathand, så att jag damp i backen, men ell-jest fick jag ej vidare meen af slaget, än att jag hade kännning af detta i flera dagar. Men det var först Torsdagsnätterna, då var det som dom var i rörelse mera än älljest. ó först var det bredvid en stor sten, ty somliga gånger hörde jag åt det hållet att det var som en hop gående ó kommande, som var i ständig gö-romål, ty jag hörde ibland ptro ptro ptro, så jag förstod, att der var främmande visit eller dyl.

ó glad var jag, när jag kom derifrån när kålningen var slut.

Mellan Löfsjön ó Stor kålningen är ej mer än 2 kilometer emellan. der har varit kålning långliga tider, ända sedan från 1600 talet då Graninge A.B. startade bruksrörelse. Nämda Storsten som varit i tal mycket innom byns befolkning har jag even sett ó beskådat på nära håll är intet märkvärdigt isig utan den är väldigt hög ó slätt ikring den med många kålbottnar omkring ó med småskog nu har ej kållatts på många 10 tals år eller sedan G.Grelsson sist var kålare på Stor kålningen i Norrledings-berget.

I fjol höst, när min hustru ó jag besökte Febodar-na i Ledinge så berättade Brit Grelsson att hon hörde en sommar-

41 ARKIV

42

43

ACC. NR. M. 2036

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

kväll något märkvärdigt vid en Storsten mitt i febovallen

Ty vid nämnda storsten, som är i 2 afdelningar mitt i vallen har
dom både sett ó hört märkvärdiga ting. jag skall berätta, som de
berättat för mig historierna, sådan dom är.

En kväll i Juni månad för några år sedan satt jag
hos Beda Grelsson (Grelssonsdotter) ó satt ó prata. rätt som vi
satt så hörde vi från stärselet att det var ett ohårrans lif från
storstenen. vi sprungo ut på gården, ó då fick vi höra att det
var en skratt ó lif som af 25 - 30 st. ungdomar ó hur dom pratade
i munnen på hvarandra men vi kunde ej urskillja hvad dom sade,
fast det var ej mer än 150 - 200 allnar från oss, ó när det varit
en lång stund så blef det slutligen alldeles tyst.

Lars Grelssons Margreta medan hon levde ó var bo-
jänta i sin ungdom hade sitt stärelse bredvid Storstenen. nu är
nämnda bostuga bortriven för 2 år sedan. hade en sommar besök af
en välgig tjock groda, som jämt var bredvid eldstaden, då hon
skulle koka mese ó göra ost. till slut så klagade hon för de an-
dra boflickor, att hon viste ej hvad hon skulle taga sig till med
grodan, ty hon ville ej röra vid en så ful vedervärdigarelse
som denne.

Men då var det an af flickorna som föreslog, att hon skulle taga
henne med sina händer ó bera bort, som hon också gjorde. sedan
fick Margreta Grelsson vara ifred för påhänget. Då frågade jag

44

45

43

Brita hur länge hur länge hade hon grodan hos sig vid Kokstaden? Ja nog var det väll 8 - 14 dagar eller kanske mera. Det märktes på Brita Grelsson, som hon trodde det var någon som ville ha hjälp ó när blott en kristen hand vidrörde grodan så skulle den ne blifva förlöst af sitt tvång.

Detta hände för 30 år sedan då Margreta Grelsson var 19 år gammal

Grels Grelsson berättade, att när han en vinter var der ó körde timmer ó bodde i västra ändan af vallen i en bodstuga ó fl. st. körare hörde han en afton, att det var ett lif ó lefverne i Lars Grels stärelse. som han stod der ute ó lyssnade, så hörde han spel ó musik. då ropade han till de andra inne i stugan: kom ut så ska ni få höra nånting.

När de andra kommo ut då fingo de ej höra något utan det blef alldelæs tyst, ó sedan fingo de ej heller höra mera hur de än lyssnade den kvällen ó ej heller sednare.

Om Ragunda gamla kyrka ó Pålsgård.

af Margreta i Wik.

Den gamla kyrkan i Pålsgård Ragunda är nog bygd under medeltiden, då alla andra gamla kyrkor bygdes samtidigt. då jag var in i kyrkan för många år sedan, så gick jag ó tittade på Servenderna ó i mitt stilla sinne begrundande öfver dess ålder ó tidens framfart.

att det måtte vara länge sedan denne bygdes.

Margreta Nordström i Wik ó Lappflickan Kristina Nilsson hade också varit engång för många år sedan varit inne en vinterdag ó beskådat inventariet, som dom går der i begrundande, så fingo de se en medeltids riddare stå vid koret alldeles stilla. Margreta berättade, att han hade en värja i vänstra sidan ó var klädd som dessa medeltidsriddare från 14 - 1500 talet. Fast dom var 2 i sällskap ó Margreta var modig, så ville dom ej stanna inne längre, ty dom förstod, hvad sorts varelse detta var att dom sett sjelfva kyrkrå. detta omtalade dom för pastorn, som gick dit men hvad han upplefvat, detta uppade han han ej för någon, ty när han kom derifrån om en god stund så gick han sakta derifrån.

Samtidigt så omtalade hon att det var ett supgille i ett ställe i Pålsgård en tid förut, så var der mycket folk, ó der var ett supande ó lif utan reson. så var en af supbröderna som försvann om natten vid 12 tiden ó var borta en stund. När han åter kom, så skulle han bjuda en kask till en god vän ó vid skålarna så duades ó emellanåt så slog den här mannen sin xxx hand öfver den andres kopp ó detta upprepade han tätt ó ofta till bekräftelse på sitt tal vid morgonsidan så upphördes nattfästen ó dryckeskämparna gingo åt var sitt.

En tid derefter så började den som fått kasken att blifva virrig

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

48 ARKIV

49

50

ACC. N.R. M. 2036

ö sluligen vansining.

Den som bjöd kasken ö slog upprepade gånger öfver den andres korp berättade, att han hade döjord ö hade mellan ringen ö fingret, när han sålunda slog fl. gånger så kom det sig att den andre blef förgjord som man säger ö fick sitt förstånd omtöcknatt i vansinets natt.

ö huruvida den som var orsak til elendet blef lycklig sedan han tagit hämd på sin motpart det visste ej Margreta som berättade dessa skildringar.

Sanndrämmaren Erik Jakobsson 68 årHolmsjöbyn Nyhem.

Jag skall berätta om denne person som så mycket låtit tala om sig på sedanre tiden, ö att han kan taga reda på dunkla saker det man sjelf ej vet eller har den ringaste vetskaps om det kan han reda ut.

Jag har ej högre önskan än att skepliga personer ö tviflande skrifver till honom det dom önskar få vetskaps om t ex hvor man borttappat kvar pengar värde är (fins) personers utseende kort sagt alt det som ställer sig i dunkelt. Naturligt måste man sända honom några kronor för besväret, ty han har ej mera

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
50 ARKIV

"Döjord"

51

ACC. N.R. M. 2036

än nätt ó jämt att han lefver för dagen. Han sade till mig när jag helsade på honom i våras då han omtalade de 100 tals bref som inströmmade till honom från alla håll, att det var få af dem, som skref till honom o begärde handräckning, som medsände så mycket som porto till svar ó fåare dom som ens sände en tacksamhetsskärf, när de blifvit hjälpt.

Det var bref från Sundsjö, Stugan, Mårdsjön, Östersund. Hackås, O-viken m.fl. st. inom Jämtland ó even fl. län deribland såg jag bref från en rik dam från Stockholm. en Grossör som återfått sina pengar, som lofvade att sända honom en slant men ännu ej verkställt löftet så han trodde, att han ej skulle få betalt ó det tror efven jag. Detta är nu 2 år sedan detta hände.

När jag var hos honom sist då voro vi tillsammans i Fannbyn Sundsjö sn hos sin familj, men sedan så blef oenighet ó splittring innom familjen, sedan skilemessa o.s.v. detta var 1923.

Sjelf sade han till mig i våras (Mars) att han haft Segerhuva, så att han hade 6 te sinnet, ty han började första gången att ge akt på sin förmåga i det han drömde flera nätter att han var på en timmerkoja ó grevde i taket, aom var täckt med jord efter l**borrtappat guldring**(här nämde han ägarens namn som jag glömt bort) när han gick efter vägen ó skulle till stället medhavvande skyffel så mötte han en granne som frågade honom var han skulle. jag skall till N.N. koijan ó greva i jordlagret på taket efter N.N.s ring

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

52 ARKIV

53

Dröm

54

ACC. N.R. M. 2036

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

54 ARKIV

Jo, det finns nog lika många ringar der, som du finner i den här stugan pekade han spydigt på en sten bredvid vägen skrattande ö gick.

När jag kom till kojan ö började greva i jordlagret (i drömmen anvisat) så hittade jag efter 3 - 4 spadtag. Detta ett hur högen.

Jag måste tro detta för det var fl. st. som förut omtalade detta 55 både i Nyhem -Hivdsjö ö Holmsjöbyn ö even i Boggsjö ö Gransjölan det ö dussintals andra liknande uppenbarelser af fl. trovärdiga vittnen ö till ö med tviflare ö bespåttare måste falla honom till föga ö sedan då allmänheten fått klarhet i saken ö han bevisat sak med fakta, då fick han order i dussinvis på 1000 tals order inströmmande till honom från när ö fjärran nejder.

Han sade till mig: Jo jag drömmar ö jag drömmar, men det är mycket på en gång, så att det blir felväxlat ö att det var känbart för honom det sade han att han måste använda hela sina sjelskrafter på föremålet.

Vidare omtalade han att det var en dunkelhet för honom hur han kunde drömma så sant.

Det var en spjuver vid stationssamhället i Nyhem önskade pröva honom. fördenskull så träffade han honom, det var i Nyhem ö omtalade, att han borttappat sin plusska innehållande (viss summa). Andra morgonen så omtalade Erik Jacobsson, att du har gått nämde ett känd ställe på en platts (för mig okänd) ö

56

Dröm

Dubbelt

ACC. N.R M. 2036

der mellan 2 stubbar har du tappat din plusska, som när du märkte att du har tappat bort den så sprang du genast tillbaka ö fan rätt på börsen.

ö när du hedanefter skall pröva någon ö driva spektakel så skall du icke hänvända dig till sanndrämmaren Erik Jacobsson i Holmsjöbyn utan till någon annan icke sanndrämmare så mycket du vet detta hedanefter.

Sedan så omtalade han för en ö annan börsaffären med Erik Jacobsson ö sade: Få om tusende hade sagt om E.Jacobsson, att han kan drömma så sant så hade jag ej trodd, men nu tror jag absolut säkert, när han sade om de 2 stubbarna att plusskan låg der, när jag fann igen den.

I Håvdsjö Nyhamn så var det en fru, som borttappade en sak, mins ej så noga, vad det var. men i alla fall saken var den att förra sommaren anmodade hon Erik Jacobsson att skaffa rätt på föremålet.

några dagar derefter så treffade hon E. Jacobsson, som sade att när hon satt i båten ö skulle fara öfver sjön till Sönerås så tappade hon föremålet i sjön 12 allnar från båthuset ö den ligger i båtten bredvit en rot på 3 allnars djup.

och mycket riktigt återfann hon saken der E. Jacobsson hade sett saken i drömmen.

Detta hade en underbar värkan, emedan Håvdsjöborna ej satte tro på honom, som blått framkallade löje ö svordom af en rå publik. men

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

56 ARKIV

57 —

Dröm

58

E.J. hade efter detta bevisatt för allmenheten att det finns mera än att rota i jorden ó köra ó så o.s.v.

Här har jag återgett några exemplar från 100 tals af E.J. att taga reda på en persons sak ó hvad mig angår att uppgive personers namn när jag skriver, så är det mig omöjligt, ty först ó främst så har jag nästan tappat minnet, ó när jag hört en sådan skilldring, så sätter jag mig ej i minnet personernas namn som jag hört mer än en gång, ty berättelser ó fakta intresserar mera än namn. hvad E. Jacobssons namn beträffar så var vi bekanta för länge sedan, innan han skilldes från sin hustru i Fannbyn ó reste tillbaka till Holsjöbyn, der han var uppfödd ó har sina sysskon ó släcktingar.

ännu en sak som är af intresse, ty denna gång spelade det om en drama i Tafnäs i Sundsjö sn för 8 - 10 år sedan.

Saken var den att det var en fattig mans pojke, som var 11 - 12 år, som ej hade varken far eller mor, som en bonde i Tafnäs tagit i sitt hus för en viss summa pr år. jag har nu på de här sednare 2 åren tagitt ifrig intresse af nämnda drama, ty det har sports man ó man emellan att bonden i själ ó hjärta en rå ó brutal människa, som körde med pojken att han måste arbeta öfver förmågan, ó när han ej orkade mera misshandlade honom så svårt, så att han dog, ó för att dölja bråttet så kastade han honom i en gammal brunns, som var ej mera i bruk

59

60

Dröm

61

ACC. N.R. M. 2036

ó stenade igen brunnen sedan.
ó nu till saken.

Sedan vart ett hisklig uppståndelse om pojkins försvinn-, ty han var ó blef borta tråtts skallgång från 100 tals personer ó sökan-
de en lång tid efteråt.

som bonden en framstående mäkta rik person isig ó ledamot i sock-
nens angelägenheter ó do ordförare i församlingen fann att det
började osa hett, som man säger, när något börjar att angripa
sin värda personlighet, så började efven tidningarna att blanda
sig i affärerna,

hvardan bonden ó hans höga slägtingar satte ihop en spalt i Tid-
ningarna, som jag läste att pojken rymt ó att bondens slägtingar
hörft att pojken skulle finnas i Hernösandstrakten ó fördenskull
för att göra mera effekt af saken så reste mycket riktigt 2 af
bondens (möjligen bröder?) dit ó i Jämtlands Posten ó andra tid-
ningar så stod med stora feta bokstäfver, att gossen var vid
lif ó var vid full kurage, ó då så var det så sant, när bondens
slägtingar sett pojken vid lif så det borde väl vara nog af det-
ta . O heliga enfald.

Det var ej litet som tidningarna rotade i detta ó nu så kommer
sjelva slutklämnen der sjelfva Länsmannen ó Fjärdingsmannen med
Erik Jacobsson sågs marschera i spettsen mot förutnämde brunnen
som punkt. när de voro derså sade E.J. på Jämtspråk: (Hernan

61

62

63

Dubblett

ACC. NR. M. 2036

sen) här är han! o'vid vissittasjon i brunnen så hittades ej liket. somliga säger att brunnen blef ej uppkastat mer än half, somliga att höga vederhörande gick derifrån utan att söka i brunnen rigtigt ó man talade så ó så, men E.J. sade mig i våras, att så vist ó så kert så är pojken der det kan han våga sitt huvud i säkerhet på saken.

ó vidare så omtalade E.J. m.fl. samt Johannes Jönsson 80 åringen i Boggsjö, att en bondens närmaste möjligen den som varit förvällande till pojkens ändalykt, att han har hängt sig förra hösten i Tafnäs ó att han kunde ej bära detta brått på sitt samvete even en ó annan som ej var rädd för sitt skinn angrepp bonden med spydighet ó hån ó genom onda rykten tadell samt skvaller bragte honom derhän så att han måste gå rättvisans förväg ó bärta hand på sig sjelf.

Så långt Erik Jacobsson.

Lapp Sara i Wästby Hellgum

om hennes syner ó uppenbarelser.

adr: Westby Kvarnån p.st.

Sara Olsson änkan efter Lappmannen John Zakarias Olsson, som dog 24 Nov 1922 i Västby har jag varit bekant sedan 1902, då jag första gången kom till Mo, är nu en 65 årig mild

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
63 ARKIV

64

65

Dubblett

ACC. N.R. M. 2036

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

saktmodig älsklig kvinna, som varit sjuklig i högra benet 30 års
tid. Har varit å Lasarättet både i ^{o/} Sölefteå ó Hernösnad för sitt ly-
te.

när hon var der sist, så var det några år sedan, så berättar hon me-
dan hon låg i salen i Hernösands Lasarätt, att hon en Juninatt hade
en sällsam upplevelse.

Hon berättade att medan hon låg i vånda om natten
ó ej kunde sovva för smärtor i benet ó tanken på hemmet ó make, så
fick hon i sommarnattens dunkla ljus ó stillhet höra en fyrstämmig
sång kör straxt utanför fönstret uppstämma en vacker sång som hon
förut aldrig hört sjunga. ibland kom det sakta som från ett aflägset
håll ó ibland som brusett från mångtusende röster ó så härligt hade
hon aldrig hört förut ó ibland kunde hon knappast höra melodin ó
slutligen tystnade konserten.

Om en lång stund kunde vara bortåt en half timma eller så så fick
hon åter höra långt borta aflägsett ännu en fyrstämmig sångkör
uppstämma ännu en sång, som nu som förra gången så var sången okänd
vet ej om det var samma sång som sjöngs eller ej, men denna gång
mycket längre sång. konsärten var så aflägsett att hon knappast
hörde tonerna. slutligen dog sången bort ó blef sedan tyst som nat-
ten.

Men det var märkvärdigt att fast en ó annan af sjukpatienterna var

65 —

Hörsel-
hallusi-
nation

66

67

Dubblett

ACC. N.R. M. 2036

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

67 ARKIV

vaken så var ingen som hörde något fast i Consärten sjöngs ganska högt, så hon tyckte att alla utan ~~ut~~ undantag skulle ha hört det.

När en sommar hon var fjättrat vid sjuksängen, så var det en natt det var äfven om midnattstimman ö ljust som om dagen ö hon låg vaken ty hon kunde ej såfva, så såg hon plötsligt en hel skara skinande väsen omgifva sig med glänsande vingar ö förklarat anlete fara af ö ann i rummet der hon låg. det var stora ö små väsende ö alla syntes vara stadt i ständig värksamhet, ty de kommo in ö en del reste derifrån ö de syntes så lyckliga.

Om en stund så var en hel hop af de små väsende som bildade en grupp framför hennes säng ö sjöngo en sång som jag nu har glömt hur den börjades. till slut det var i morgonranden ö solen började att titta i träden, då med äns så försvann synen som genom ett trållslag.

En annan gång det var när hon var i sina ungre dagar då var hon ock så sjuklig en lång tid berättar hon. Jag vet ej om jag var vaken eller sof jag ty jag befann mig i en stor sal omgiven bland en hel hop med världsmenniskor som hade mycket bestyrka ö ordnande.

När jag gick derifrån kom jag till ett annat ställe ö rätt framför mig några steg, så var en båtten lös afgrund, från villket jämmer hördes ö måln af svavelaktig rök uppstod ö menniskor som jag kände som i lifstiden räknades rättfärdig ö salig kände jag igen bland

68

Syn

69

Syn.
Avgrunden

70

den öfriga delen af de osaliga andars hemvist,
ó upphörligt kom o nya menniskor nedstörtandes så röken stod
upp i himlahöjd för varje en som störtades ned i djupet.

Jag blef så förskreckt så att jag flydde derifrån ó kom till
ett annat rum, der en stäng dörr spärrade min väg, ó när jag
tittade på dörren så stod der med stora bostäfver tryckta Dina
synder äro dig förlåtna genom Kristi blod,

ó då kom jag till verkligheten igen ó den förra synen förföljde
mig för beständigt, så att jag förlorade både apptit ó sömn en
mycket lång tid efteråt, innan jag återfick mitt kurage ó lugn
igen.

När jag afslutat skolan i Laxsjö Lappskola som förestods af
N. Lindholm skollärare, så reste jag derifrån. jag var väl då
bortåt 18 år. somliga af Lappbarnen var så gamla, att de var i
giftes åren, ó många hade fästmö af pojkarna, när dom var i
skolan.

vid återresan mot hemmet norrut till Frostviken, så var vi en
hel hop pojkar ó flickor i följe.

en kväll så kommo vi till en by, ó der skulle bliva en stor bal
om natten, ó vi blefvo vänligt inbjudna att bevista dansen som
också vi gjorde.

Under dansen så såg jag en liten gubbe, som upphörligt var med
i dansens virvlar dansa för sig sjelf, ó han såg lycklig ut der

Skam

IDubblett

ACC. N.R. M. 2036

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

han dansade för sig sjelf bland de andra.
men det märkvärdiga var, att han hade djupa märken i ansigtet
som efter fingrett hade tryckts in allestädes öfver hela ansigtet
ö jag frågade mina kamrater, om dom såg lilla gubben, som
dansade alla danser för sig sjelf men fick nekande svar att
ingen såg honom under hela kvällen mer än jag.

72 —

Skam

73

Spökeriett m.m. i Mo Hellgum

74

Gen-
gångare

Det har alldrig varit riktigt lungt sedan Pelle Molin i Mo gick till sina förfäder. Det är nu närmare 30 år sedan dess, ty han gick igen som bondspråket säger.
ö orsaken vill man påstå att han innan han dog så försann på ett oförklarligt sätt silfver ö guld pengar ö skedar, dosor m.m.

ö nu tror hans anhöriga ö byfolket att han får ej någon ro förrän han uppenbarat hvar skatten ligger gömd.

Och sedan vi reste derifrån så dog plötsligt bonden i huset Nils Jacob Molin soen efter Pelle Molin. Efter gubbens död så öfvergick hemmet till Bolaget Frånö Bolag.

75

Och nu sedan Nils Jacob dog (broder till Aug Molin) så har det

ACC. N.R. M. 2036

LUNDS UNIV.

FOLKMINNES-

75 ARKIV

varit 4 eller 5 arrendatorer på gården. Men ingen tycks gå i land
med att härla ut att vara der.

Den lsta arrendatorn var ej mer än 6 månader på stället, så måste
han derifrån ó den andre härdade ut 1 år, men så måste även han
derifrån.

Jag fick höra talas om spökeriet ó att det ej gick ann att vistas Spöken
på stället, hvadan jag träffade sedanaste arrendatorn ó frågade
honom, om det var sant att det spökar. Då sade han det var nog
sant, ó att han trodde att sjelfva den lede dref sitt spel der ó
värst mot väderskiften ó högtider, men det är nägorlunda i ned-
re gården der vi bor men i den öfре byggnaden så är nog Spökens
hemvist, ty dom som bodde före oss så flyttade genast till den
öfре byggnaden ó dom var der ej länge så ock med de andra.

Då frågade jag: har du sett något onaturligt. nej, inte det, men
hört har jag för en god jämnan, för det är aldrig fredligt, ty
det höres som det var full stugan med fålk i den öfре byggnaden,
ty det dundrar ó går i gålf ó trappor bord ó stolar hörs flyttas
fast det ej finnes sådana ó i stallet är det som det vore fålk
före mig.

En gång så var det som någon gick förbi mig i dörren, ty jag
kände att det var någon som stötte mig i dörren, som då 2 som
mötas. ó jag högg efter denne med handen ó trodde, att det var
någon vanlig dödlig så frågade jag, vem fn är det som går här

Gen-
gångare

76

77

ó rotar, men fick intet svar. Detta hände många gånger,
ó ibland hör jag om kvällarna när det är mörkt att det går
ó fnösar ó stankar både i stall ó i gårdsplanen ó i ladugården,
så jag tror ej att det är intet trycke fredligt med korna, ty
det är tur att hustru min ej är (skvätten) mörkrädd, ty det är
sammaledes der också som i stallet.

Det är många gånger hon har hört, när hon var i fjöset, att det
kommit gående i fehus porten, ty den har både öppnats ó stängts
fast det ej kommit någon, likaså med ladugårdsdörrarne, men nu
så ska vi snart flytta, ty det kan inte tusan bo der långt mindre
folk.

Ty hur vi sköta om kreaturen, så mår dom inte bra, dom blir rug-
giga ó magra ändå, ó likaså är det med hesten, ty jag blef så
förbrjat ena kvällen när jag hörde, att det gick i stalldörren,
så jag förstod att dom var i farten igen, ty jag båd denne dra
så långt in i häcklefjäll som vägen var.

Då frågade jag spydigt: nåå vart du fri för dom sedan? nej i
helsicke heller, blef svaret. Då tänkte jag, att nog är du en
kallblodig menniska med närver af stål ó värligen så syntes han
att äga både mod ó krafter, ty han hade en tigers blick.

I Augusti månad så såg jag i Sollefteå Bladet, att
Anders Petter Molander (Ante Molander) i Mo hade skjutit sig med
en remingtons gevär i huvudet så att nästan halfva huvudet bort-

77 —
Spöken

78

79

Dubbblett

ACC. N.R. M. 2036

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

slitits möjligent i samband med skåttrycket, ó jag blev ej litet
 förvånat, att han burit hand på sig, ty jag hade nästan anat
 att det skulle gå den vägen, men tidningen trodde att det var
 fattigdommen som var roten till sjelfmordet, men det var nog 79
 ej detta, ty han hade äget torp ó 2 kor samt småfa m.m. Så inte
 var det fattigdom, som dref honom dertill det var nog något an-
 natt. jag träffade Mickel Olsson från Mo i våras i Hellgum
 station, ó han omtalade ett ó varje från Mo deribland spökeriet
 ó så omtalade han om att Ante Molander var virrig even sjuklig
 o.s.v.

deribland så saade han att sedan Sara hushållerskan dog för ett Spökeri
 par år sedan han haft besök af henne nästan hyar natt, ó för Gen-
 att freda sig mot spökeriet, så hade han hemtatt en döskalle gångare
 en natt från kyrkogården ó melatt denna som mjöl ó sådd omkring
 sin byggnad till skydd mot spökeriet ó så en annan sak: han 81
 var ibesittning af liksvepningsdeler, ben, jord, spik ó do ná-
 lar m.m., ó han saade till mig, innan vi reste, att han var så
 underlig, det var som satan dref honom, han hade ej ro ó fred.
 Då uppmanade jag honom att bära alltsammans till kyrkogården

medan tid var, elljest kan det gå samma väg som de som ej kla-
 reratt sin sak med de döda, innan det var för sent.

Jag misstänker, att det är nog något sådant mysterier som är
 i samband med sjelfmordet, ty jag lärde mig mycket af Ante

Dubbblett

ACC. N.R. M. 2036

Molander, när vi voro tillsammans många gånger ó mycket omtalade han, att han hade besök af de osynliga deribland Vittan i Hans Antes stärelse i Västasjöss febodarna samt mycket i den vägen samt läsningar m.m., ty han var i besittning af mycken vetenskap, ó det bedrog even att han var född med "Sägerhufva". detta omtala de han för mig, men huruvida denne blifvit förstörd fick jag alldrig klarhet i saken. jag tycker, att han borde veta allting, ty de som har denne har vetskaps om allting mellan himmel ó jord, tankeläsare om en persons lif som varit ó even framtiden.

Ty Margreta Nordström i Wik berättade i fjol våras en stråf, ty even hon var född med Sägerhufva, ó då hon var i sällskap med sin mor till en granngård medan hon var 5 - 6 år gammal, så såg hon i en syn att bonden i gården steg upp ó utan vidare strypte sin hustru så att hon dog.

Då började hon gråta ó jämra sig. då frågade husmodern hvarför gråter Margreta? ja detta barn är så underligt, att hon brukar göra så ibland, ty hon ville ej omtala att barnett såg mer än andra vanliga menniskor.

När de gingo derifrån så omtalade hon för modern, att bonden höll på att strypa sin hustru, ó så underligt det låter med nämnda bonden, så godhjärtat han än var ó snäll mot sin fru ó mot alla. så fick dom en pigslånga i huset som förvred huvudet på bonden, så att han strypte sin hustru, alldeles som Margreta såg en lång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

81 ARKIV

82 —

83

ACC. N.R. M. 2036

tidsrymd förut, hur det skulle gå med husets fru. Men Margretas pappa som insåg, att det ej skulle var mycken välsignelse med hennes vishet, lät omdöpa Margreta för andra gången, ty han sade: Jag vill ej mitt barn så illa att det skall blifva en häxa. Efter den dagen förlorade hon mycket af sin vetenskapliga kraft. Förut så såg hon hvad den ó den menniskan hade att genomgå. Nu sednast närljag skrifver detta besökte jag först Margreta, ó hon berättade att stället hette Latikberget Vilhelmina ó bondens namn Magertz (norsk) såg före andra dopakten att de sjuka hade sår i någon lem sår invärtes samt dödliga sår sjukdomar elljest .Efter andra dopet förlorade hon siareförmågan i hög grad.

F. d. Hämmansägaren Tänglén i Mo död för 10 - 12 år sedan var född i Tängsta Resele, blef bonde i Mo men var så rik, att han ej arbetade själf utan hade dagfalk ó iddkade sig åt fiolspel ända till sin död ó var då närmare 80 år gammall. Jag har spordt, att han tog hem ankortal med bränvin från Sollefteå, ó då kunde han stänga in sig i sitt rum i veckotal ó hängifva sig åt musiken ó dryckenskapen, ó då var ej underligt att han fick speldille som man säger.

Ante Molander omtalte, att när han var i speltagen vid sådana stunder så kunde fålk ej afhålla sig att fälla tårar, när de hörde honom spela, ty han var en virituos ó den svåraste spelman

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

84 ARKIV

85

86

ACC. N.R. M. 2036

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i Norden med undantag af verldsmästare såsom Ole Bull m. fl. st. Men så hade han varit i lära i Stockholm, der han kostat på sig lärdomen ó gått i 3 år i musikskolan så nog borde han kunna att spela.

Under nämnda tid, när han var i värsta spelraseriet så var han efven i Kvarnån i Mo ó mallde sed åt sig ó då hade han fioln ó pluntan som sällskap.

På dess tider då Tänglin hade spelsinne ó ej gjorde något annatt så omtalade A. Molander hur det gick för N.Tänglin när som han skulle försöka lära sig spela af Näcken.

Då hade Mobyn samfältt 2 kvarnhus efter Kvarnån, som de mallde sin säd. när som turen kom till N.Tänglin att han skulle få mala sin säd, så bytte han bort sina malningsdagar åt 3 torsdagsnätter ó under dessa nätter så spelade han fiol ó hade bränvin

som efterrätt. Men hur det nu var så vet nog ingen hur det gick till, ty sjelf omtalade han ej hur det gick till, ty om en torsdagsmorgon så kom han flyende derifrån hem med fasa ó vansinne i blicken ó virrigt tal ó efteråt så måste vakt hållas i fl. månader för att han ej skulle bära hand på sig,

ó sedan var det flera år som han gick grubblande ó hade han ej fått bot för sot af Strömnäsgubben i Ramsele så hade han ej återfått sitt förnuft.

86

Lära
spela av
Näcken

87

88

Dubbblett

ACC. N.R. M. 2036.

A. Molander var en natt ö metade i kvarnen men kom ej ihåg att göra rast i 12 tiden på natten, ty det var ej rådligt, om man öfverskred ö arbetade i spöktimman, ty då kunde det gå illa för den som tråttsade detta, ty vid nämnda tid fick Ante Molander höra en smäll som af ett bösskott ö kvarnhjulett stannade ögonblickligen ö han undrade hvad det var för fel med vattenhjulet, ö då han skulle undersöka hvari felett bestod ö såg efter under gälfvet så såg han en liten gubbe sitta ö hålla i (kvarkollen) vattenjulett, men då var det liksom han vaknade upp ur en dröm, ty han slog igen dammluckan med detsamma.

Efter midnatt så gick det sedan utomordendligen bra att mala, men sedan efteråt, så aktade han sig att tråttsa de osynligas timma.

Det var också en natt under sommaren, då jag var ö malade sed åt en bonde innom Mobyn, ty jag hade blifvit omtyckt ö var ordentlig ö van att sköta om kvarnen, hvadan jag var 90 der om natten, ty då på dess tider så var blått 2 kvarnar innom byn, så att kvarnen gick både dag och natt.

När jag sett efter båda kvarnen ö hade något ärende ut, hvad får jag se om ej en liten gubbe som var af obestämd ålder komma gående efter kvarnrännan mot kvarnen, ö när han kom husett

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

88 ARKIV

Spökeri

Liten gubbe
håller
kvarn-
hjulet

89

"Liten
gubbe"

Dubblett.

ACC. N.R. M. 2036

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

nära så försvann han. då förstod jag hvad för sorts storfrämmande det var, som var på visit i den fagra sommarnatten. ö detta oliknande har jag både hört ö sett, medan jag mallde, men nu så har både sågen ö kvarnarna fått vika för nyare tider s moderna elixtiska fortifikationsmaskiner ö ångkvarnar m.m.

Nu finnes både såg ö kvarn med hyfleri i Rådom ö Ärtvik som går med ånga ö de båda gamla kvarnarna med sågen är det ett fornminne blått, som talar om forntid ö gångna tider som varit.

Jonas Nordberg. Mixsäter Indal

93

Om Trålldom m.m. Brått

Bland märkliga personer af den ällsta allmogestammen är Jonas Nordberg i Mixsäter i Indal Medelpad. ifrågavarande är nu snart ur spelet, ty sist jag var der, så låg han för det mesta i sängen efter en olyckshändelse för 2 år sedan, då han fick sitt lårben svårt ramponeratt af en skeende häst, som körde öfver honom straxt öster om kyrkan. Jag har varit bekant med nämnda Tråll Norberg, som han kallas i dagligt tal, emedan han har ord om sig att kunna mer än

90 —
'Liten
gubbe'

91

ACC. NR. M. 2036

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

vanliga menniskor, ó emedan han är i förbumd med rymdens härskaror. hur det är med den saken, vet jag ej men känstig ser han ut med sina outgrundliga ögon.

Det är nu mer än 10 år sedan, jag såg honom första gången, ó den gången bodde han med sin familj i en annan afdelning af Mixsäter som socken skaffat honom husrum.

Han hade en talför tunga ó när han kom i berättartagen, så kunde han tala sten ur ställe ó fålk att tro som ordspråket säger.

Han omtalade vidare hela sitt lifshistoria ó att han var af Finsk härkomst ó föddes i Botrå sn Ångermanland, var för det mästa bland schåare ó busmän samt Finnar ó Lappar ó Gud vet alla nationer som han var tillsammans med.

En vinter var han tillsammans i arbete med en purfinne, som var hemma i Svartkonstens område. detta var Norr om skogen i Örnsköldsvikstrakten ó af honom fick han vetenskap i det fördolda,

ty finnen i fråga var en gång på en ångare som gick mellan Sverige ó utlandet med handel, ó så var kaptenen en Tysk en brutal menniska, som misshandlade besättningen af idel nøje ó utan minsta sak, ty Finnen trodde att kaptenen var abbnorm ó att han var en djefvul ó ej någon menniska, ty äfven finnen fick umgälla för det han hade den olyckan att vara finne.

94 —

95

Magi
Trolldom

96

ACC. N.R. M. 2036

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

96

Men när de kommo till Nylands hamnplan, då tänkte finnen, att han skulle måla ut Tyskfan ó ge honom en varning både för sig ó kamraterna.

Fördenskull så målade han ut kaptenen sent en afton hans bild på mastern ó döpte bilden i kaptenens namn ó tog en stark tågstump i vänstra handen ó läste 3 gånger nedanstående besvärjelse:

N.N. Satan skall dig både piska ó slå
i hela din kropp i varendaste vrå i G.F. ó Sons ó d.
ó slog bilden med v. handen ó för varje gång han slog bilden
med tågstuppen så skrek kaptenen aj aj
ó ju värre han slog bilden ju värre vrålade kaptenen tills han
omsider vart tyst ó då tordes ej finnen slå honom mera, men
finnen, som blifvit dödligt förnärrmat af denne djefvul af
mensklighetens afskum, svor en fruktansvärd hämd att hämnas
gräsligheterna som han åsett af kaptenen, ty när han kom i
land, så hämtade han knappnålar af ett lik som blivit jord-
fästat ó ommålade kaptenen ó döpte bilden ó stack ut ögonen
på bilden ó satte en knappnål 4 de delen i bröstet på v. si-
dan med nämda påföldt att kaptenen blef ohjälpligen blind
ó tärdes en långsam kvalfull tid tills finnen satte in hela
knappnålen i bilden.

Jonas Norberg sade, att han viste ej vem som var mere barock

Besvär-
jelse

97

98

Magii
homeopata

Dubbblett

ACC. N.R. M. 2036....

kaptenen eller Finnen, ty kaptenens bana var efter dette utspelt, då finnen satte sin hand på värvet, ty finnen fick spörja sedanare att kaptenen slutat sina dagar som blind ó med vanskinnets natt om töcknatt i sitt förstånd.

Obs! (denne besvärjelse m. trållformeln ej för allmenheten utan allenast för Forskare!!)

ó vidare vill man piska en frände, så skall man utrita hans bild på norra sidan om en växande al ó ha en björkris ó piska med den vi handen så länge han önskar ó personen får under tiden springa gatlopp. Detta om så vore på 10 mils afstånd.

Tar man 3 - 7 eller 9 hårstrån af sin vederlede-man ó lägger mellan (gnäkaven) 2 träd som när det blåser ó träden kommer i rörelse ó det (gnäkar) gnisslar, så har denne som äger håret svår känning af det såsom ondt i hufvudet, tandvärk, rännil, benränsel så länge det gnisslar.

Jonas Nordberg hade alltid döben å v. sid. på bröstet när han var på sina resor m.m. vid ett tillfälle, då han var inne på en krog i Sundsvall, kom han af någon orsak i grol med flera stycken busar, som utan vidare började antasta honom. då såg han på dem ó sade nånting för mig obegripligt möjliggen Finska eller Latin, hvarför busarna blef stående orörliga, tills han befallde dem gå, ó när de kände, att dom var löst från

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV98 —
Magi
homeopata

99

Magi
kontagii100
Trolldom

ACC. NR M. 2036.....

sin förtrållning flydde ut i mörkret med fasa ó rädsla.

efter den dagen var han fri alt hvad busar ó schåare hette.

En annan gång var han så berusat, att han nätt ó jämt kunde klara sig, när han skulle gå öfver Vängåvan kommo fl. 101 st. poliser ó höggo honom i kragen ó skulle föra honom till polis- arresten, men hvem som föll till föga, det var polisen, som blef stående i gifaktställning, ty om en half timme derefter, då han gick derförbi, så såg han dem fortfarande stå orörliga med en nyfiken publik omkring dem som en mur. då gick han dit ó löstes dem ur de osynligas våld, ó när de varseblefvo honom ó de kände sig lösta från sitt band, så var dom ej sena stt försvinna från stället.

ó detta ó liknande spratt spelade han både med höga vederbörande då han besökte Sundsvall ó enskilda, när han af orsak ó elljest blef drifven dertill.

Hvid en resa genom Indal i Januari 1923 besökte jag Trolldom gubben Nordberg, som nu är mellan 80 - 90 år ó låg till sängs men såg ändå kry ut, fast han fortfarande var ofärdig. jag bjöd honom 25 kronor, om han ville lära mig rästen af sin vetenskap men han sade, att om jag bjöd honom 1000 kronor, så lärde han ej ut det han kunde, ty det skulle följa honom i grafven ó för- rästen, du kan mer än nog förut, ty om du begagnar det du vet så är du en farlig menniska. jag sade honom, att min natur var

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
loo ARKIV
Trolldom

ej den att göra ont, utan jag var forskare i vetande. till slut
sade jag, att han fick hvad han begärde om han lärde mig en sak
ó det var att vrida ett björkris 3 gånger ansols ó ställa så
att det förvandlades till ett fruntimmer, men det var stopp o-
möjligt, ty han berättade att han en gång, då han var 35 år
gammal, att han var på en dans i en loge norr ut mot Örnskölds-
vikstrakten ó fylla ó bränvin flödade vildt, ó glädjen stod
högt i tak, ó då han var känd för sitt underliga lif ó konstig
elljest, ó hur det var, så var en del som ville veta hvarför
han var så vittsig ó ville vara mer än andra. hur det nu var
så vart dom så hotfulla ó skulle gå anfallsvis till väga, för
att han skulle inbilla fålk, att han kunde mer än andra,
ó en del af pojkkarna varnade de andra, att de ej skulle reta
reta honom, ty han var känd af en del.

Då sade Jonas Nordberg som då blodet började koka inom honom,
vill ni dansa med den dam, som jag skaffar hit ó gör af en
björkvide. då sade alla ja ó pojkkarna som skulle gå anfallsvis
mot mig sade, att om jag ej fullföljde det jag sade så skulle
jag få se min sista dag.

Då gick jag in i risskogen följd af en del pojkar, deribland
de värsta af mina motståndare, ty de skulle utröna om jag ej
flydde eller hade någon dam, som var dåld der, ó vred en lång
björkris, som förut är nämnd, ó gick derifrån ledsagande den

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

103 ARKIV

Trolldom

104

105

ACC. N.R. M. 2036

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV105
Trolldom

fagraste mö, som kunde uppbringas. när jag kom in i danslogen
 så var endödens stillhet ó tytnad, som följe när vi inkommo,
 ó då sade jag nu skall ni dansa med denna dam, som jag hemtat
 åt eder, men ingen af mina fiender gjorde min af att dansa med
 henne, då sade jag skarpt, om ni vågar neka att dansa med henne,
 så skall ni få se på annatt, eftersom ni först ó främst gjort
 spe af mig ó sedan tvingat mig så säger jag ännu engång dansa!
 då gick en af pojkkarna som minst förföljde mig fram med dödens
 färg i sitt anlete ó skellvande kne ó började att dansa, men ha-
 de ej dansat många steg innan han störtade i gålfvet till utse-
ende död, men nu förändrades hela schenen, i det att istället
 de skulle arkebusera mig, bad de nu för död ó pina att undslippa
 dansen, ty de sågo från början till slut tillställningen med
 dansen.

men jag sade till spelmannen spela upp en pålska ó då han spe-
 lade upp låten, så sade jag till den värsta af min motpart nu
 skall du dansa, ty du är väl morsk nu också, att om jag ej kom
 in med damen så skulle du döda mig. då vart han rädd, att han
 störtade afsvimmat i gålfvet, ó de andre af mina fiender stör-
 tade med fasa på dörren ó försvann, ty de visste hvad som afta-
 lat var, men till de andra sade jag, ni har intet att frukta
 af detta, ty dessa har sjelf fått äta det dom kokat,
 ó till damen sade jag: nu får du gå, ó i nästa ögonblick så var

106

107

ACC. N.R. M. 2036....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hon försvunnen. Men med balen så blef slut, ty alla aftropade derifrån under graflik tystnad hvor ó en till sitt håll.

Men alldrig mera har jag gjort detta experiment. ty det kostar livet ó saligheten, ó jag vill ej att min medmenniska så illa, att denne shall lida evig kval att eftergöra detta, ty vet gosse, sade Nordberg med en genomträngande blick på mig, damen som jag hade med mig - var sjelfva Satan.

Så talade den gamle med en viskande underlig röst i den mörka vinterkvällen, ó jag satt längelänge tyst i djup beundran ó tankar öfver det milliarders oförklarliga ämnen ó stycken, ó hur mycket man tror sig veta, ó så i sjelfva värket när man kommer till kritan upptäcker att man vet ingenting.

men alldrig skall jag glömma denne trållska blick som han fäste mig der han låg i halfsittande ställning i den sena vinterkvällen i den lilla koijan vid skogsbynet i Mixsäter.

Dagen efter fick jag besök af en Bonde, som abbsolut ville träffa mig i sitt hem norr om kyrkan kl. 11 fm. ó jag undrade i mitt stilla sinne, hvad han egentligen ville mig, då han hade så nödvändig orsak att språka om en viss sak. Jag infann mig nämnda tid i hans hem ó vid besöket så blef jag vänligt mottagen med trakterning o.s.v.

Jag har sport att ni ej är borta i dunkla mysterier angående

107 —

Trolldom

108

109

Brott

ACC. NR M. 2036

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

brått, som de skickligaste spårhundar i hemliga polisens tjenst
 ej kan uppklara, ó då jag ville veta, hvilka mysterier han ville
 hafva klarhet, så började han.

109

Brott

Som ni läst kanhända i alla Tidning om det här mysterierna i
Sundsvall, der min brorson Hugo Söderberg försvann i fjol höst
1922. vid försvinnandet hade han en större summa pengar på sig,
 ó alla polisens spårhundar tycks gå bet att klara upp härfvan.
 Han brukade åka spårvagn från Sundsvall till Höffners der han
 bodde,

110

ó nämnda dag hade han uttagitt en stor summa fr. Sundsvalls
 enskilda bank, ó när han steg af spårvagnen så försvann han.

Nu före jul så blef han hittatt i isen fastfrusen i Sundsvalls-
 fjorden. likett var då i det närmaste utan kläder, ó docktorn
 ó detektiverna förklara, att han drunknatt, ó att liket
 blef funnen i fjorden i Sundsvall förklarade Dr even polisen
 att han följdt med timret, när dessa blivet boxade fr. Höffners
 till Sundsvallsfjorden,

111

ó Dr stod der med händerna i byxfickan ó såg på liket utan att
 undersöka det ó sade: Han har drunknat -

Riktig Dr isanning att undersöka med händerna i byxfickan!

Och nu vill jag hafva klarhet i saken kosta hvad det vill, ty
 ingalunda tror jag det Dr säger, att han drunknatt, när han stod

Dubbblett

ACC. N.R. M. 2036

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ó såg på liket med händerna i byxfickan, utan jag tror att Hugo bli blivit mördat ó frånröfvat sina pengar ó kastat i hafvet af dem, som viste att han nyss mottagit pengar fr. ban-ken.

Ja, sade jag, om jag skall göra något åt saken så vill jag ha en liter bränvin ó even en splitter ny kortlek till mitt för-fogande, ó hvad betalningen beträffar så har jag ej rättighet att ta betalt, ty då förlorar jag makten,

ó vill ni ge mig en skärf för mitt besvär, så är jag tacksam. nu har ni att rätta eder derefter.

Ja nog har jag bränvin, om det så skulle behövas 2 liter
o kortlek finnes också då ni så önskar.

Då tog kag in några stadiga stödjepelare för att komma igång
ó satt ó språkade med honom en half timma, medan jag intog
några stadiga supar till.

Då idetsamma var det som anden kom öfver mig, ty jag sade:ni
misstänker inga schaare ó busar i denna sak, utan nu så är
det bovar som mördat hugo innom den finaste sosieteten ó all-
ra helst dem som ingen vågar misstänka eller göra någon anty-
dan derom,

ty att Hugo blivitt mördat, det kan ni både lefva ó dö på.
detta sade jag då jag lagt ut hela högen ó dessa är 2 unga
herrar Ruter Knekt ó hjärter Knekt, som Hugo är i kamratskap

111 ____

Brott

112

Brott upp-
täckes med
kortlek

113

Dubblett

ACC. N.R. M. 2036.....

i kontoret alla dagar, ó när han steg af Haffners ó skulle gå hem till sitt så blef han öfverfallen bredvid en sten, som det var en björk öfvanför.

Men hur vet ni om stenen der bredvid vägen ó om björken, ty jag hör att ni vet mer än någon annan, ty jag kommer ihåg, när ni omtalade björken ó stenen, att när vi steg af spårvagnen, att vi gingo förbi dessa, när vi steg af spårvagnen ó skulle gå der Hugo bodde.

Då omtalade jag, att mördarna bödde å ett ställe, der det fans mycket löf ó planteringar samt vid en plankvägg med vattenspring på gårdsplanen, ó den ena är ljus med mörk hår, ó den andre är mörk med do hår ó klädesdräkten är ljus på den, som var mörk med randiga ljusa byxor,

ó den ljusa hade svart rock ó ljusare byxor.

Det stämmer sade han till punkt ó pricka. dessa båda kontors-herrarna såvel till hår ansigtsfärg ó klädesdräkt, ó hvad huset beträffar, så är en stor plankvägg väster om den enes bostad samt trädgård m.m., ty så mycket vet jag, att fast jag är bekant med dem så skyr dom mig, när dom möter mig, ó den ena har huvudbonaden neddragen neder om pannan, så att ögonen ej synas.

Det synes att vet mer än andra ó vet bättre om deras utseende än jag som är bekant med dem, ty inte kommer jag ihåg, det där mörka håret på den ena om ni ej hade sagt mig det ó likaså om

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

114 ARKIV

Brott upp-
tackes med
kortlek

115

116

Dubblett

ACC. N.R. M. 2036

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

löfträden ó springvattnet m.m. på gården.

Och nu så skall jag stämma en sänning, så att dom får lite ombyte på känslorna, om ni så önskar.

Ja, detta var hvad han hade tänkt, när han skickade bud efter mig.

då gjorde jag en sänning i litet bränvin i en flaska, som jag läste följande besvärjelse (som inte får publiceras för allmenheten utan för forskare)

Som hugo Söderberg våndades i dödsminuten, så skall du våndas 117
i kval ó ve i ångest i ditt bo i ditt hus 3 ve 7 or 9 vi l
namn 2 namn 3 namn i G.F. 3 gånger.

När det blir ny, så skall du gå till en korsväg kl. 12 en natt mellan onsdag ó Torsdag ó kasta detta öfver vänstra axeln mot Nordstjärnan ó gå hem ó lägga dig ó ej säga ett ord ó ej helsa eller svara, om du skulle möta någon på vägen.

Detta lofvade han att efterfölja.

Jag har inte hört hur utgången utföll, hvardan jag ej kan ytra något i saken.

116 —

Brott upp-
täckes med
kortlek

117

ACC. N.R. M. 2036

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIVOm Offerplattsen i Stalo i

Risbäck m.m.

119

Efter Lappmannen N.T. Tomasson ö Matts Åhrén m.fl.

Jag var mycket bekant med gamle Nils Tomas Tomasson, 80 år, medan jag besökte honom i Holmstrand Hellgum, innan vi reste fr. Mo. nu har han slutat sina dagar i Församlingshemmet i Rådom för 2 år sedan.

När han flyttade fr. Vilhelmina i sin gröna ungdom, der han var uppfödd, så tillbringade han för det mästa i Dorothea ö mäst i Risbäck bland Fjäll-Lapparna ö renar. Han omtalade många eventyr ur det fördolda i fjället, deribland Stalo om Stalo ö offerplattser om vätter lappar ö vätterrenar.

Det finns vätter lappar ö renar, som flyttar ö har sina bostäder alldeles som vi, sade han, ö jag har efven hört föräldrar ö lappar af den äldre stammen omtala, om dessa osynliga sådana som visas emellanåt för en Kristen själ.

Det har varit en gammall offerplatts å ett ställe, der lapparna sin urgammalt har offrat åt sina gudar, men nu har jag glömt, hvad fjället hette. jag tycks minnas namnet Marsfjället eller något i den vägen, ö sjelf har jag aldrig

120

Vättelap-
par -renar

121

Dubblett

ACC. N.R. M. 2036.....

färdats i dessa trakter, men jag tror att innehållet spelar bättre råll än namnet.

Det var sent en kväll i högsommar för mer än 50 år sedan, då jag färdades der fram ó renarna gingo i godan ro, då jag får se under en berghåla, att det var som en ingång in i berget. jag blev nyfiken ó skulle se efter hvad det var, då får jag se att det var en sal med tak af sten som var ganska flat. Det syntes att det var gjort likasom af menniskohänder eller också har naturen danatt ett sådant mästervärk, ty när jag kom in i gråttan, så var golfvet ganska slätt, litet sten här ó der efter väggarna var någorlunda jämna på båda sidor. jag kunde ej på rak arm säga om det var naturen eller af menniskohand gjordt möjlichen af någon jätte. Kanske för årtusende år sedan ó ifrån gålv till tak så var bortåt 5 - 6 allnar högt, ó vidare såg jag en annan ingång längre in i berget, ó jag skulle också gå in ó undersöka even detta rum, då hunden satte af i vild språng ut genom dörren började i vild raseri anfalla någon såsom det hördes. då skulle jag springa ut ó se efter hvad det var, då får jag se hundrackan jaga en halfårs gammall björn, som var ute i den sena sommarkvällen efter rof, ó renarna hade vid björnens ankomst flytt mot fjällen. då måste jag uppge att forska den nyligen upptäckta gråttans hemligheter tills vidare,

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
121 ARKIV

grotta
offerplats

122

123

ó jag fick snart reda på renarna tack vare hundens hjelp.

Sedan har jag gått der ó sökt både ensam ó i sällskap utan att lyckas hitta gråttan.

ó jag misstänker att det var nog ingen vanlig björn, utan det var nog en af de osynliga många knep som spelade mig ett spratt efven den gången som altid.

Det har gängse gått ryckte man ó man emellan bland lapparna, att det var nog den der offerplattsen der Lapparna offrat åt Stalon (guden) i fordom under Hednatiden, der offrades silver ó dyrbarheter under fl. generationer tillbaka ó e-ven renar offrades å denna platts så långt N.Tomasson.

Och jag har också hört Matts Årén fr. Frostviken omtala en historia, när han var en liten parvell så var han ó hans kamrater der också antagligen å s. plats, när dom färdades ó sprang öfverallt som små pojkar brukar göra. då såg både Matts Åhrén ó Klämmit Olsson, kamratens namn, att det var fl. spiror af renhorn uppstegna ur en klyfta i berget ó på renspiroerna hände sölljor, målljor samt skedar ó smycken af silfver m.m. då såde en af dem: men se så vackra skedar, ó nämde namnen å de andra delarna. nu tar vi dom hem till våra föräldrar, då idetsamma de fingo höra deras mödrar ropa, att de skulle komma hem med detsamma ó de försökte att taga loss smyckena

124

Offer-plats

Offer

125

ACC. N.R. M. 2036.....

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

125 ARKIV

126

Offer

127

Spå-
trumma

men dom var säkert fastsatta med senor, så att dom måste uppgå försöket ó springa hem efter hjelp. då fingo de höra, att det var ingen som ropat efter dem, ó när de återkommo dit med sina föräldrar, som fått veta om plattsen så återfunno de ej stället.

ó detta skall också vara på en ó samma ställe der N.T. såg gråttan.

Lappmannen Nils Larsson, 51 år, omtalade i fjol våras, när han hade logis öfver natten hos oss många nyheter från gångna tider om Offring, lapptrumman o.s.v.

Nils Larsson eller vithåringen ó Grosshandlaren som han kallas, emedan han har nästan snövitt hår ó gråshandlaren, emedan han är väldig att skryta i allting ó han har e-ven en stor tur ó eftersökt af det täcka könet så blefvo lappflickorna så förbittrade på honom för hans skryt med flickorna, att han fick namnet grosshandlare, då han grossar med flickornas mängd.

N. Larsson som är ännu ogift var född i Frostviken, men är nu bosatt i Sälsjön, Resele.

Berättade, att en renlapp vid namn Lars Aron Fjällström, 62 år, fr. Wilhelmina var en lång tid bosatt i Björkå bruk, medan han hade sina renar i fjällen hade också vetskaps om mångt ó mycket ó deribland hur en spåtrumma skulle tillvärvkas.

Dubbblett

ACC. N.R. M. 2036

Fördenskull när han hade spåtrumman färdig, så skulle han också ditsätta en tand vänstra ögontanden af ett lik, som han också mycket riktigt hade förskaffat sig ó ditsatt i trumman.

När han skulle af prova trumman, så skrek inifrån trumman följande ord med en pipik röst på lappska språket:

Dattna bacnem biejema allkes gieten,

Hvilket har sin betydelse på Svenska språket:

Du har insatt tanden med högra handen.

Då blef han så förskreckt, så att han kastade spåtrumman in i elden som förtärde honom innom en stund. Men vem som ej ville befatta sig med spåtrumman efter den dagen det var alt

Lars Aron Fjällström (efter vithåringen)

Det var ej rådligt att insätta tanden med högra handen som är nämdt förut, ty då är ej gällande utan med den vänstra, som vi ser, ty vithåringen tycks ha vetskaps om detta som jag hörde.

Han är nog kunnig i ett ó varje, ty even han(vithåringen) tycks efterföllja de gamla lappska traditionerna, ty han brukar offra åt strömmen ó vattnets gud, När han har smått om pengar ó han kommer till en ström eller rinnande vatten, ó han skall dricka, så spättar han 3 gånger i vattnet, innan han dricker till skydd mot sig att ej råka ut för n'got otyg Sedan han druckit, brukar han kasta lite snus, tobak eller

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

127 ARKIV

Spå-
trumma

128

129

Offer
till
lapparnas
gudar

130

ACC. N.R. M. 2036

Dubblett

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

130 ARKIV

Offer
till
lapparnas
gudar

dyl. i vattnet i brist på mynt.

En gång så berättar han att han glömt denna viktiga sak både att spotta ó offra, ty om natten så fick jag en sådan klåda ó vattenblåsor öfver hela min kropp. då förstod jag hela (Schejsen) tillställningen, hvarför jag ej var sen att gå till stället ó kasta en silverslant i vattnet öfver v. axeln, ó det dröjde ej länge innan jag blef fri både klådan ó utslaget öfver hela min kropp system.

Lars Aron Fjällström har en enastående tur med sin renhjord, emedan han offrar till Stalo, ty vithåringen Nils Larsson, som är bekant med honom sade, att när han var på ett ställe ó såg sig om efter en annan platts att ditflytta, så offrade han hela tobaksrullar m.m., ó han hade en sagolik tur med sin boskap ó förrästen allt hvad han företog sig, så var det till hans nackdel.

Och det brukade mina föräldrar också, men nyare tidens lappar har jag just ej sport något i den vägen. men för 70 - 80 år sedan var allmänt bruk både bland lappar ó svenskar.

Vithåringen var ofta i delo med de osynliga i så måtto, att han råkte för otyg, olycksfall ó missöde både i affär med flickor ó even i arbete, ty för att skydda sig mot olycksandarna i arbete så måste han hafta stål i sängen der han lägger.

131

Stalo

132

De
osynliga

Jag råkete honom en vinter i Skyttenon, Borgvattnet, ó då hade han huggit sig i kneet, när han skulle hygga skidämnen, ó det var för att han ej haft tankarna med sig ó motat de osynliga. men villka kraftiga medel han använde mot andarna i flickornas affär, det tror jag att hans vapen strandar, ty ännu hittills har nog andarna öfvertagit både med flickaffärer ó även i affärsbranschen, ty det är många gånger han knappast har snus för dagen när han skall muta vattnets ó strömmarnas gud.

Men nu åter till Nils Tomasson.

En dag, det var när jag var i ungdomsåren, så följde jag med renarna ó det var ofta. Då såg jag en vacker sommar-afton vid solnedgången en böljande grå massa vältra sig fram öfver ett fjäll ó jag undrade hvad det var för sorts ungetare som var i farten.

när jag kom närmare så såg jag, att det var en ung flicka knap-past mer än barnett, ó jag undrade i mitt sinne, hvad det var för Lappjänta, ó slutligen kom jag till den slutsatsen att det måtte vara de s.k. norska lappjetare, som var ute i farten, ty jag hörde dem ofta i fjärran, ty det var ej långt till gränsen. under det jag talade med henne, observerade jag, att hon var ovanligt vacker med sina nattsvarta hår ó underbara ögon men vart mest förvånat, att min hund, som var så stridslysten ó krigiskt,

132 ARKIV

De
osynliga

133

134

Syn.

"Från de
osynliga
lapparnas
värld"

"Vätte-
lappar
och
renar"
se 120

135

Dubblett

ACC. N.R. M. 2036

att han ej öfverföll flickans hund ó lika med mina renar, att dom ej blandade sig med hennes renar, ó vi resonerade ó språkade som gamla bekanta, då ville jag helsa på henne i hennes hem. då sade hon, att dit tror jag du ej kan komma.

men detta tog jag upp för skämt från hennes sida. Om en stund så började renarna att blifva oroliga, ó en del af dem så skulle fara åt motsatt håll, hvärden jag skickade hunden iväg att mota dem.

När jag återvände så var hela renskaran ó flickan sin kos ó ingenstädes kunde upptäcka var de befunno sig.

Då förstod jag, att jag varit tillsammans med en Saive nejta vitterjänta från de osynliga lapparnas värld.

Sedan såg eller träffade jag henne ej mera ehuru jag sökte henne öfveralt.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-

ARKIV

135 —

"Vätte-
lappar
och
-renar

136

A vertical column of handwritten numbers and arrows. At the top is '135' with an arrow pointing to it. Below it is '136' with an arrow pointing to it. Further down is '141' with an arrow pointing to it. There are also some smaller, less distinct markings and arrows further down the page.